

Okužbe pri starostniku

- Delavnica - tečaj protimikrobnega zdravljenja

- Tatjana Lejko Zupanc

Poudarki delavnice

Posebnosti pri
starostniku

Izbira antibiotika
– kaj vpliva

Zdravljenje ob
koncu življenja

Kronološka
starost

Skupina starejših > 65 let

Mlajši starejši 65-74 let;

Starejši starejši 75-84;

Najstarejši starejši ≥ 85
let

OKUŽBA JE ČETRTE
NAJPOGOSTEJŠI VZROK
SMRTI PRI STAREJŠIH
LJUDEH V RAZVITEM SVETU

Pneumonia

Okužbe sečil

Okužbe kože in mehkih tkiv

Poudarki delavnice

Posebnosti pri
starostniku

Izbira antibiotika
– kaj vpliva

Zdravljenje ob
koncu življenja

Starostnik – ogrožen, ranljiv

---

spremembe v fiziologiji – majhna rezerva;

---

spremembe imunskega sistema (imunosenescenca);

---

spremembe metabolizma (zdravila);

---

spremembe kognitivnosti (higienske navade);

---

odvisnost pri vsakodnevnih aktivnostih;

---

inkontinenca;

---

nepokretnost;

---

katetri, sonde.....;

---

bivanje v DSO;

Pogoste hospitalizacije

Značilnosti okužb pri starostnikih

Nekatere posebnosti okužb pri starostnikih

- Posebna predilekcija (sečila, spodnja dihala, koža in mehka tkiva, intra-abdominalne okužbe, endokarditis, bakterijski meningitis, tuberkuloza in herpes zoster); 3x višja smrtnost;
- Spremenjena klinična slika (zabrisana temperatura ali odsotna pri ~ 25% starostnikov); atipični klinični znaki;
- Raznoliki mikrobní vzroki bolezni;
- Problemi s protimikrobnim zdravljenjem.

Klinični primer

82-letna bolnica prihaja v ambulanto zaradi povišane telesne temperature in splošne oslabelosti.

Anamneza traja nekaj dni.

Ne kašlja, ne bruha, odvaja normalno blato (je sicer bolj zaprta).

Voda smrdi, postala je inkontinentna, povsem je obležala, zmedena.

82-letna
bolnica

Ima lažjo sladkorno
oblezen, ureja jo z dieto.

Pred tremi leti ugotovljena
KAF, je na antikoagulatni
terapiji z Marevanom.

Slabše pokretna.

KAJ SEDAJ?

Podrobna anamneza o znakih in simptomih

```
graph TD; A[Podrobna anamneza o znakih in simptomih] --> B[Popolna anamenza kroničnih bolezni]; B --> C[Popolna anamneza o jemanju zdravil]; C --> D[Klinični status];
```

Popolna anamenza kroničnih bolezni

Popolna anamneza o jemanju zdravil

Klinični status

1. Dodatna anamneza

- Pred 1 mesecem je gospa padla v kopalnici in si zlomila levi kolk.
- Sprejeta na travmatologijo, zaplet z bolnišnično pljučnico (Tazocin), dolga hospitalizacija, odpuščena domov komaj pokretna, precej oslABLJENA.
- Spremlja jo hčerka, ki pove, da je gospa doma občasno bila nekoliko zmedena.
- V preteklosti pogoste okužbe sečil (nazadnje zdravljena pred 6 meseci s ciprofloksacinom).

2. Kronične bolezni

- hipertenzija
- KAF (na Marevanu)
- pred 8 leti vstavljena kolčna proteza desno
- osteoporoza
- srčno popuščanje

3. Zdravila

- Marevan
- ACE inhibitor
- 2x tedensko Edemid
- kalcij, D-vitamin
- Občasno analgetik zaradi bolečin v desnem kolkih

4. Klinični status

- pljuča brez posebnosti
- trebuh morda občutljiv suprapubično
- lokalni status nad kolkoma brez posebnosti
- skratka status v brez večjih posebnosti

Vrednosti normalne in febrilne telesne temperature za starostnike

- ??? Normalna – težko preučevati;
- Srednja navišja in najnižja T° se ne razlikujeta med starejšimi in mlajšimi;
- Nižja amplituda fluktuacij cirkadianega ritma T° ;
- Bazična T° je zmanjšana pri krhkih starostnikih ;
- Timpanična temperatura ekvivalentna ali boljša kot oralna; v korelaciji z rektalno T° ;
- Vročina pri starostniku – persistentna timpanična temperatura $\geq 37,2^{\circ}\text{C}$ ali persistentna rektalna $T^{\circ} \geq 37,5^{\circ}\text{C}$ ali povečanje $T^{\circ} \geq 1,3^{\circ}\text{C}$ nad bazično T° ne glede na mesto ali način merjenja.

KAJ SEDAJ?

Laboratorij?

Mikrobiologija?

Slikovne preiskave?

Merila za okužbo sečil pri starostniku

povišana telesna
temperatura

značilni simptomi in/ali

novonastala funkcionalna
motnja (zmedenost,
nepokretnost,
inkontinenca) – 77%

Laboratorij

- Pri asimptomatskih diagnostika ni potrebna, tudi če UK.
- Odsotnost mikroskopske piurije (> 10 levko na vidno polje) ali pozitivnega testa na levkocitno esterazo in nitrite z veliko verjetnostjo izključuje bakteriurijo.
- Kompletna krvna slika naj bi bila obvezna.

**DIAGNOZA:
UROINFEKT**

TERAPIJA?

Poudarki delavnice

Posebnosti pri
starostniku

Izbira antibiotika
– kaj vpliva

Zdravljenje ob
koncu življenja

Terapija

Kaj je najverjetneši povzročitelj?

Kakšna je lokalna občutljivost?

Hospitalizacija v preteklih 3 mesecih?

Predhodno antibiotično zdravljenje v preteklih 3 mesecih?

Ali so podatki o kolonizaciji z odpornimi bakterijami?

Minimalna merila za pričetek antibiotičnega zdravljenja – okužbe sečil

1. Brez trajnega urinskega katetra:
  - akutna dizurija (samo) ali vročina
  - vsaj en od sledečih znakov: siljenje na mikcijo (novonastalo ali poslabšanje), pogoste mikcije, bolečina v suprapubičnem področju, inkontinenca urina
2. Trajni urinski kateter:
  - Vsaj en od sledečih znakov: vročina, novo nastala bolečina ledveno, mrzlica, novonastala zmedenost

Mateja Logar¹, Veronika Križan - Hergouth²**Okužbe sečil pri starostnikih****Tabela 2.** Bakterije, izolirane iz seča bolnikov, starih ≥ 65 let, v osrednjeslovenski regiji v letu 2016 na Inštitutu za mikrobiologijo in imunologijo. Št. – število, poz. – pozitivne, N – število bolnikov.

Bakterija	Št. izolatov	Delež (%)	Skupna bakterij, delež (%)
<i>Escherichia coli</i>	2.968	49,2	enterobakterije, 74,6
<i>Klebsiella</i> spp.	593	9,8	
<i>Proteus</i> spp.	524	8,7	
<i>Enterobacter</i> spp.	136	2,3	
<i>Citrobacter</i> spp.	115	1,9	
<i>Morganella morganii</i>	77	1,3	
<i>Providencia</i> spp.	45	0,7	
<i>Serratia</i> spp.	32	0,5	
Druge enterobakterije	15	0,2	
<i>Pseudomonas aeruginosa</i>	287	4,8	nefermentativni po Gramu negativni bacili, 5,4
<i>Acinetobacter</i> spp.	25	0,4	
<i>Stenotrophomonas maltophilia</i>	10	0,2	
Druge nefermentativne bakterije	6	0,1	
<i>Enterococcus faecalis</i>	789	13,1	po Gramu poz. bakterije ² , 20
<i>Enterococcus faecium</i>	170	2,8	
<i>Staphylococcus aureus</i>	109	1,8	
<i>Staphylococcus saprophyticus</i>	4	0,1	
<i>Streptococcus agalactiae</i>	86	1,4	
<i>Aerococcus</i> spp.	23	0,4	
<i>Corynebacterium</i> spp.	19	0,3	
Druge po Gramu poz. bakterije	5	0,1	
SKUPAJ	6.038	100	100

² koagulazno negativni stafilokoki niso vključeni (N = 152)

Mateja Logar¹, Veronika Križan - Hergouth²**Okužbe sečil pri starostnikih**

Tabela 3. Občutljivost izolatov bakterij *Escherichia coli*, *Klebsiella pneumoniae* in *Proteus mirabilis*, izoliranih iz seča bolnikov, starih ≥ 65 let v osrednjeslovenski regiji v letu 2016 na Inštitutu za mikrobiologijo in imunologijo. N – število izolatov, klav. kisl. – klavulanska kislina, S – občutljivost (angl. *sensitivity*), NI – bakterija ni občutljiva za antibiotik.

	<i>Escherichia coli</i> (N = 2.968)	<i>Klebsiella pneumoniae</i> (N = 508)	<i>Proteus mirabilis</i> (N = 498)
Vrsta antibiotika	S (%)	S (%)	S (%)
Ampicilin	45,8	0	55,8
Amoksisicilin s klav. kisl.	70,8	74	83,3
Amoksisicilin s klav. kisl. seč ^a	84,5	79,9	88,2
Cefuroksim	86,4	78,1	97,8
Cefiksiksim	87,9	81,1	97,9
Ceftazidim	89,3	81,3	97,8
Cefotaksim	88,7	81,3	97,8
Cefepim	89,7	80,4	99,3
Piperacilin-tazobaktam	91,5	78,7	97,9
Gentamicin	88,1	89,2	84,9
Amikacin	98,9	98,7	99,1
Nofloksacin	68,8	72,2	61
Ciprofloksacin	69,3	72,9	69,5
Trimetoprim-sulfametoksazol	65,6	70,7	50,1
Nitrofurantoin ^a	98,9	NI	NI
Imipenem	100	99,8	97,3
Ertapenem	99,9	98,9	100

^a za zdravljenje nezapletenih okužb sečil

Povzročitelji okužb sečil

Povzročitelj	Delež doma (%)		DSO delež (%)	
	Moški	Ženske	Moški	Ženske
<i>E. coli</i>	19	68	11	47
<i>P. mirabilis</i>	5	1	30	21
<i>K. pneumoniae</i>	5	10	6	7
<i>P. aeruginosa</i>	-	-	19	5
Enterokok	25	5	5	6
<i>S. agalactiae</i>	39	10	-	1
KNS	-	6	2	-

V urinu *E. coli* ESBL.

Mateja Pirš¹, Iztok Štrumbelj², Slavica Lorenčič - Robnik³, Barbara Zdolšek⁴, Helena Ribič⁵, Martina Kavčič⁶, Tatjana Harlander⁷, Ingrid Berce⁸, Jerneja Fišer⁹

Občutljivost bakterij za antibiotike pri starostnikih in drugih starostnih skupinah

Delež ESBL *E. coli* pri starejših 3x večji kot pri otrocih (4,0% vs. 11,3%).

Izrazita razlika v odpornosti *E. coli* proti ciprofloksacinu (3,5% vs. 28,7%),

podobna odpornost proti TMP/SMX (24% vs 32,2%).

Delež ESBL *K. pneumoniae* pri starejših 10x večji kot pri otrocih (1,7% vs. 17,5%).

Izrazita razlika v odpornosti *K. pneumoniae* proti ciprofloksacinu (0,8% vs. 25,8%) in TMP/SMX 8,3% vs 27%

Mateja Pirš¹, Iztok Štrumbelj², Slavica Lorenčič - Robnik³, Barbara Zdolšek⁴, Helena Ribič⁵, Martina Kavčič⁶, Tatjana Harlander⁷, Ingrid Berce⁸, Jerneja Fišer⁹

Občutljivost bakterij za antibiotike pri starostnikih in drugih starostnih skupinah

Delež občutljivosti prvih izolatov enterobakterij iz kliničnih kužnin (%)

Bakterija	Starost (leta)	N	AM	AMC	AMCu	TZP	CXMp	CTX	CAZ	FEP	ETP	IPM	CIP	GEN	AN	SXT	NIT
<i>E. coli</i>	< 15	2.793	55,9	84,1	93,4	97,4	95,1	95,6	96,1	96,6	100	100	94,5	95,3	99,3	76,0	99,6
<i>E. coli</i>	> 64	11.894	45,8	71,2	84,2	92,2	83,2	87,8	88,5	89,9	99,9	100	71,3	89,1	98,9	66,8	98,6
<i>E. coli</i> -ESBL	< 15	112	0	58,2	70,0	87,4	0,9	0,9	17,9	50,0	100	100	31,3	72,3	98,1	21,4	98,8
<i>E. coli</i> -ESBL	> 64	1.347	0	20,2	41,1	70,4	0,8	1	11,4	24,4	99,8	100	5	53,6	94,2	22,5	95,5
<i>K. pneumoniae</i>	< 15	360	/ ^a	92,8	96,8	95,5	97,8	98,0	97,8	98,8	100	100	99,2	96,9	98,3	91,7	/ ^a
<i>K. pneumoniae</i>	> 64	2.626	/ ^a	74,5	80,2	81,0	78,5	83,9	81,5	83,6	99,1	99,9	74,2	89,5	98,8	73,0	/ ^a
<i>K. pneumoniae</i> -ESBL	< 15	6 ^b															
<i>K. pneumoniae</i> -ESBL	> 64	460	/ ^a	4,7	14,8	23,6	0,2	20,5	1,7	5,4	96,7	99,8	4,6	46,5	97,6	3,4	/ ^a

^a naravna odpornost ali ni testirano

^b premajhno število izolatov za kumulativni antibiogram (meja je 30)

Kako zdraviti ESBL +

Populacija izolatov						Delež ESBL (%)
	AM	AMC	SXT	CIP	CXMo	
Vsi izolati	49	73	68	80	75	9
Izolati brez ESBL	54	80	73	88	82	0
Izolati z ESBL	0	8	18	4	0	100
Izolati, odporni na SXT	7	48	0	55	55	24
Izolati, odporni na Cip	10	33	25	0	41	47
Izolati, odporni na AMC	0	0	41	36	26	40

Fiziološke in farmakokinetične spremembe pri starostnikih

Motena absorbcija

Spremenjena distribucija

Spremenjen metabolizem

Spremenjena eliminacija

Vpliv polipragmazije

- polipragmazija – več kot 5 zdravil (39 % starostnikov v domačem okolju);
- neposredno povezana s številom spremljajočih bolezni in povečanjem številu obiskov pri zdravniku;
- 10% obiskov na oddelkih nujne medicinske pomoči posledica stranskih učinkov zdravil pri starostnikih;
- antibiotiki 17% vseh stranskih učinkov

KLINIČNI PRIMER

- VEČ HOSPITALIZACIJ
- MED ZADNJO HOSPITALIZACIJO CVI
- ODPUŠČENA HEMIPLEGIČNA, NEPOKRETNNA, INKONTINENTNA
- SVOJCI UREDIJO DSO
- ZARADI RETENCE URINA IMA VSTAVLJEN UK
- V DSO SPRVA IZBOLJŠANJE
- NATO NEKAJ EPIZOD ASPIRACIJSKE PLJUČNICE
- LETO DNI V DSO – PEG, NEPOKRETNNA IN SKORAJ NEODZIVNA.
- NEKEGA PETKA POPOLDNE POSTANE FEBRILNA, PADE TLAK IN STAURACIJA

KAJ SEDAJ?

NAPOTITEV NA
SNMP/INFEKCIJSKO

OSTANE V DSO,
MORFIJ, TEKOČINA

Poudarki delavnice

Posebnosti pri
starostniku

Izbira antibiotika
– kaj vpliva

Zdravljenje ob
koncu življenja

Etična vprašanja

- 4 osnovni principi: avtonomija, dobrohotnost, ne škodovati, pravica.
- Antibiotiki so zdravila, ki jih bolniki, svojci in zdravniki najmanjkrat zavrnejo;
- Pomembna etična razmišljanja: smiselnost, javno zdravje, etični razlogi, ki se tičejo samega bolnika, omejena sredstva za zdravstveno varstvo.

Ethical Issues Relating to the Use of Antimicrobial Therapy in Older Adults

Esther-Lee Marcus,¹ A. Mark Clarfield,^{1,3} and Allon E. Moses²

Antibiotik na koncu življenja?

- 2 potencialni koristi za bolnika: daljše preživetje in boljša kvaliteta življenja terminalno bolnih (ni nobenih dokazov, da antibiotiki to res nudijo);
  - Ni raziskav, ki bi primerjale zdravljene in nezdravljene;
  - Prospektivna raziskava: bolnik s terminalno demenco in pljučnico ima boljšo kvaliteto življenja (ampak krajše preživetje), če ni zdravljen z antibiotiki. Za preživetje ni bil pomemben način aplikacije, sprejem v bolnico in parenteralno zdravljenje pa je pomenil največje trpljenje
  - Orientiramo se na bolnikove želje in cilje. Če je cilj podaljšanje življenja za vsako ceno, naj se izbere način zdravljenja, ki najmanj poslabša kvaliteto življenja.
- Juthani-Mehta M, et al. **Antimicrobials at the End of Life: An Opportunity to Improve Palliative Care and Infection Management**
  - *JAMA*. 2015;314(19):2017-2018. doi:10.1001/jama.2015.13080.

Honinx E, et al. Potentially inappropriate treatments at the end of life in nursing home residents: Findings from the PACE cross-sectional study in 6 European countries. J Pain Symptom Manage. 2020 Sep 8. pii: S0885-3924(20)30728-4. doi: 10.1016/j.jpainsymman.2020.09.001

- Pregled zdravljenja umrlih oskrbovancev v DSO (2015) v šestih evropskih državah : Belgija, Anglija, Finska, Italija, Nizozemska in Poljska.
- Potencialno neustrezno zdravljenje: sonda, parenteralna prehrana, administracija tekočin, oživljanje, umetno predihavanje, transfuzija krvi, kemoterapija/radioterapija, dializa, kirurgija, antibiotiki, statini, antidiabetiki, novi antikoagulanti (v zadnjem tednu življenja).
- 1,384 umrlih oskrbovancev iz 322 domov. Potencialno neustrezno zdravljenje redko, razen v primeru Poljske (18.3% oskrbovancev). Izjema: v vseh državah antibiotiki (od 11.3% v Belgiji do 45% na Poljskem